

Cafè Filosòfic **IN DIVINA VERITAS**

Sessió 16. 23 de Febrer de 2023

Per a la pròxima sessió del Cafè Filosòfic, la qüestió central serà:

La cultura ens farà lliures?

«La cultura és un adorn en la prosperitat i un refugi en l'adversitat»

Diògenes Laerci

INTRODUCCIÓ

Alain Finkielkraut, en el seu llibre *La derrota del pensamiento*¹, s'interroga sobre les raons que condueixen a batejar com a culturals aquelles activitats en què el pensament és absent, i es remunta a la filosofia del Segle de les Llums per mostrar com s'ha produït l'esfondrament dels ideals europeus. Finkielkraut afirma que els ideals de raó de l'humanisme cosmopolita i de la poesia sense fronteres estan sucumbint davant de l'exaltació nacionalista i la concepció ètnica de la societat (contra la concepció electiva), hereves del romanticisme alemany i del seu *Volkgeist*. Finkielkraut s'indigna per l'estat moral d'una societat a la qual tant li fa un còmic que una novel·la de Nabokov, un eslògan publicitari que un poema de René Char, un partit de futbol que un ballet, o un videoclip que una òpera de Verdi.

¹ FINKIELKRAUT, A. *La derrota del pensamiento*, Ed. Anagrama, Barcelona, 1994.

Finkelkraut diferencia dues maneres d'entendre el terme *cultura*, per una part, la idea il·lustrada, que vincula la cultura al pensament i els valors universals, però a partir de l'idealisme alemany, s'estén arreu d'Europa la idea de cultura com a conjunt de costums locals i expressió nacional d'un poble. D'aquesta manera, la cultura passa de ser recer dels ideals humanistes per passar a ser una eina acrítica al servei de l'exaltació nacional. L'autor denuncia l'alegria amb què els servidors de l'activitat intel·lectual, en contradicció amb la seva vocació mil·lenària, menyspreen el sentiment del que és universal i glorifiquen els particularismes. Amb un estupor indignat, comprova que els erudits de la seva època abandonen la preocupació pels valors immutables, per posar tot el talent i tot el prestigi al servei de l'esperit local, per atiar els exclusivismes, per exhortar la seva nació a tancar-se, a adorar-se a si mateixa, a enfrontar-se contra les altres, en la seva llengua, en el seu art, en la seva filosofia, en la seva civilització, en la seva "cultura".

Aquesta transmutació de "la cultura" a "la meva cultura" és el distintiu de l'era moderna, la seva contribució insubstituïble i fatídica a la història moral de la humanitat.

CARTOGRAFIA D'INTERROGANTS

Segons les dues accepcions de la RAE², cultura és:

f. Conjunt de coneixements que permet a algú desenvolupar el seu judici crític.

f. Conjunt de modes de vida i costums, coneixements i grau de desenvolupament artístic, científic, industrial, en una època, grup social, etc.

Són aquestes accepcions complementaries o antagòniques? Des de quina accepció de cultura determinem què és i que no és cultura? **Podem arribar a un consens de quines manifestacions poden ser considerades com a cultura i quines no?** El futbol, els videojocs, L'entreteniment... són cultura? La intencionalitat, el context, el gènere... que determina que quelcom esdevingui cultura?

² <https://dle.rae.es/cultura>

La cultura a ser de gratuïta? És a dir, finançada per totes i tots a través dels impostos i subvencionada per l'Estat, i que sigui l'*arbitrarietat* (o interès ideològic) d'aquest Estat qui decideixi què esdevé cultura i què no? Què s'ha de difondre al gran públic, i què ha de quedar desterrat als ambients *underground*?

○ **la cultura ha d'estar supeditada a les lleis del mercat?** És a dir, en mans dels gustos de la majoria, bescanviant qualitat per quantitat alhora de determinar que esdevé cultura i que no? Determinant la vàlua d'una manifestació cultural en funció de la seva capacitat de difusió, sempre i quan no contravingui el poder establert?

Els tentacles de l'Estat i l'omnipresència del mercat, dos monstres que es retro alimenten. Quin paper ha de jugar la cultura en el món incert que ens espera? Entretenir per alienar o alimentar la subversió davant d'una realitat que supedita el pensament a l'entreteniment? Ha d'esdevenir la cultura una arma contra el poder? És la cultura la perpetuació dels valors morals passats camuflats de costum? S'ha convertit la cultura en un subterfugi on amagar la nostra incapacitat per mobilitzar-nos en pro d'una transformació profunda de la realitat? **La cultura ens farà lliures? Quina cultura?**

ANNEX I

Tot i no tenir relació directe amb la pròxima sessió, recomanem enèrgicament el visionat del següent documental, que fa referència a sessions anteriors i, de segur, a sessions venidores. El documental tan sols estarà disponible online fins el 27 de març de 2023.



George Orwell vs. Aldous Huxley. "1984" o "Un mundo feliz". Canal ARTE. Durada: 54"

<https://www.arte.tv/es/videos/O74580-000-A/george-orwell-vs-aldous-huxley/>

Abans de l'era de la vigilància generalitzada, les "fake news" o els nadons fets a mida, dues novel·les profètiques del segle XX advertien dels excessos de les societats democràtiques: "Un món feliç" i "1984", publicades respectivament el 1932 i 1949. La primera descriu una civilització hedonista, consumista i eugenèsica a un Londres futurista; la segona denuncia la vigilància sistematitzada d'un règim totalitari: el Gran Germà. Aquest documental confronta les obres visionàries de Huxley i Orwell, i denuncia els desafiaments esgarrifosos del món contemporani.

Cafè Filosòfic **IN DIVINA VERITAS**

Organitza:

LADIVINA
ESPAI CREATIU



ELEA
ESCOLA DE FILOSOFIA
PENSAMENT · DIÀLEG · TRANSFORMACIÓ